

language in their country have become proverbial. Many sages knew only their native language. Therefore, after all, you should not “overdo it” with a foreign language, as you should not teach it to a child only for prestigious reasons. Of course, a child who speaks the language of his parents at home, but on the street in the language of peers of another nationality, is not in danger. Both languages are a living everyday life for him, mastering them proceeded naturally, by itself.

The third language should be studied only after successful and solid mastering of the second and during the period when the formation of personality reaches a new qualitative level, i.e. from the age of twelve. As K.D. Ushinsky pointed out, “... foreign languages should be studied one after the other and never two at the same time ...” [10, p. 32].

Apparently, this provision remains fully relevant today. And, most importantly, a third language should be studied by a child who has felt a craving and vocation for this!

If the parents are fluent in a foreign language, they will also speak it with the child no earlier than five years.

How many days a week should a child be taught in a language group and what is the optimal duration of the lesson? Criteria - the power of motivation (the desire of the child!) and individual endurance. So, if a load of one or two classes per week is permissible for one preschooler (at least once a week!) with one or two lessons of 30 minutes each, the other is able to study three to five times a week for two or three lessons lasting 30-35 minutes each without prejudice [6, p. 35-36].

LIST OF USED LITERATURE

1. Бахталиня Е.Ю. Об интегрированном обучении английскому языку в детском саду // Иностраные языки в школе. -2000.-№6- 44 с.
2. Витоль А.Б. Нужен ли дошкольникам иностранный язык?// Иностраные языки в школе, - 2002. № 3. – 42 с.
3. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А. В. Петровского. 2-е изд. М., 1979. – 243 с.
4. Гальскова Н.Д. Об итогах второго года экспериментального обучения иностранным языкам в начальной школе. М. 1997. – 342 с.
5. Зарандия М. И. К вопросу об умственных возможностях детей дошкольного возраста.— В кн.: Экспериментальные исследования по проблеме перестройки начального обучения. Тбилиси, 1969. – 232 с.
6. Кабардов М. К. Роль индивидуальных различий в успешности овладения иностранным языком. М., 1983. – 32 с.
7. Леонтьев А.А. Психологические предпосылки овладения иностранным языком. М. ,1985. – 54 с.
8. Махина О.Е. Обучение иностранному языку дошкольников: обзор теоретических позиций // Иностраные языки в школе.- 1990.- №1- С. 38 - 42.
9. Негневицкая Е.И., Никитенко З.Н., Ленская Е.А. Обучение английскому языку детей 6 лет в 1 классе средней школы: Методические рекомендации: В 2 ч. - М.,: Просвещение, 2002-300с.
10. Ушинский К. Д. Собрание сочинений в 12 тт. М., 1952. 11 с.

ЎСМИР ҚИЗЛАРНИ КИТОБХОНЛИК АСОСИДА ШАРҚОНА ДУНЁҚАРАШЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ЗАРУРАТИ

Қўчқорова Ойша Олтибоевна
СамДТУ ўқитувчиси

Аннотация. Ушбу мақолада ўсмир қизларни китобхонликка жалб этиш орқали шарқона маънавий-ахлоқий қарашларини шакллантиришнинг назарий асосларини ишлаб чиқиш, педагогик – психологик имкониятларини таҳлил қилиш ва замонавий ёндашувлар асосини такомиллаштириш ўсмир қизларда қомиллик сифатларини таркиб топтириш ҳамда глобал тафаккур ривожига ҳақида гап боради.

Калит сўзлар: глобаллашув, ахборот-коммуникация, китобхонлик, санъат, ўсмир қизлар, ёшлар, тарбиялаш.

Annotation. This article discusses the development of theoretical foundations for the formation of Eastern spiritual and moral views through the involvement of adolescent girls in reading, analysis of

pedagogical and psychological capabilities and the development of modern approaches to the formation of perfection in adolescent girls and the development of global thinking.

Keywords: globalization, information and communication, reading, art, teenage girls, youth, upbringing.

Жаҳонда ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг жадал суръатлар билан ривожланиши шарқона миллий ахлоқий тарбия тизимни ислоҳ қилиш ва аждодларимиз мероси асосларини чуқур ўзлаштиришга эҳтиёж туғдирмоқда. Ахборот-коммуникация ва глобаллашув асрида жамият тараққиёти билан педагогика тарихини такомиллаштириш масаласи илғор давлатлар тажрибасидаги янги йўналишлар, хусусан, китобхонлик санъатини эгаллашга йўналтирилган методика ва махсус муталаа курслари мазмунини тадқиқ этиш орқали ёш авлод маънавий камолоти ҳамда интеллектуал салоҳиятини ўстириш билан боғлиқ долзарб муаммолар кун тартибига қўйилмоқда.

Дунёнинг етакчи давлатларидаги педагогика тарихи тенденциялари асосида миллий ахлоқий, маънавий тарбия мазмунини модернизация қилиш жамиятнинг маънавий ва маданий ривожланишига пойдевор вазифасини ўтайди. Шунга кўра ўсмир қизларни китобхонликка жалб этиш орқали шарқона маънавий-ахлоқий қарашларини шакллантиришнинг назарий асосларини ишлаб чиқиш, педагогик – психологик имкониятларини таҳлил қилиш ва замонавий ёндашувлар асосини такомиллаштириш ўсмир қизларда комиллик сифатларини таркиб топтириш ҳамда глобал тафаккур ривожига доир технологияларни тадқиқ этиш ушбу тадқиқотнинг туб моҳиятини ташкил этади.

Республикамизда цивилизация ютуқларидан авлодларимиз меросидан шарқона тарбия мезонларидан кенг кўламда фойдалана оладиган, халқаро алоқалар ва маданий маърифий мулоқотда фаол иштирок этадиган ёшларни тарбиялаш мамлакатимизнинг жаҳон ҳамжамиятига мустаҳкам интеграциялашуви омилidir.

Ўсмир ёшдаги қизларни шарқона ахлоқий-маънавий руҳда тарбиялашда китобхонлик маданиятини шакллантириш муаммоси турли йилларда умумтаълим мактаблари дастурида бадий асар мазмунини ўзлаштириш, бадий- эстетик тарбия, таҳлил ёзма ва оғзаки нутқ ўстириш масалалари доирасида ўрганилган.

Муталаа муаммосининг айрим жиҳатларини педагог олимлардан С.Димемов, А.Зуннунов, М.Мирқосимова ўқувчиларда адабий таҳлил малакасини шакллантириш тизими, Қ.Йўлдошев адабиёт ўқитишда янгиланган педагогик тафаккур, С.Матчонов адабиётдан мустақил ишларнинг асоси, Қ.Хусанбоева мустақил фикрлашга ўргатиш, Р.Ниёзметова таълим рус тилида олиб бориладиган мактаб, академик лицей ва касб-хунар коллежларининг ўзбек тили дарс (машғулот)ларида адабий материалларни ўрганиш, С.Нишонов, М.Абдуллаева, О.Мусурмонова, М.Махмудова ва бошқа педагог олимлар. М.Нигматова мактабгача ёшдаги болаларда китобхонлик кўникмаларини ўстириш, Б.Макулова бошланғич синфларда синфдан ташқари ўқишни изчиллик ва тизимлилик тамойиллари асосида ташкил этиш, А.Болибеков ҳадислар орқали ўқувчилар ахлоқий фазилатларини камол топтириш усуллари мажмуи тарзида тадқиқ қиладилар. Миллий истиклол ғоясини ёшлар онгига сингдириш жараёнида муталаа маданиятидан мақсадли фойдаланишни оптималлаштиришнинг назарий асослари, жамият тараққиёти ва комил инсон тарбияси, оила китобхонлиги, кутубхоналардан мақсадли фаоллаштиришни белгилаб берувчи мёрий ҳужжатларни яратиш муаммоларни А.Умаров, С.Чиниева, Д.Ғаниеваларнинг изланишларида алоҳида таҳлилга тортилгани кузатилади.

Китобхонлик маданиятини шакллантиришнинг педагогик ва психологик асослари рус олимларидан О.Богданова, А.Леонтев, Г.Пранцова, Н.Сметанникова, Р.Декушевлар тадқиқотларида, асосан, синфдан ташқари муталаа маданиятига жалб этишнинг педагогик-назарий асослари асосан рус адабиёти намуналари мисолида талқин этилади.

Мустақил китобхонлик маданиятини фаоллаштириш усуллари ёшларга мўлжалланган асар ва китобхон ўртасидаги алоқадорлик масалалари хорижлик С.Clark, A.Lipson, E.Hirsch (АҚШ), С.Hodges, M.Barrs, P.Benton (Англия) каби олимларнинг педагогик ўқув ўз аксини топган. Мавжуд илмий - методик манбаларда умум ўрта таълим тизимида ўқувчиларнинг мустақил муталаа маданиятини шакллантиришга бағишланган. Аммо, ўсмир қизларнинг шарқона муаммоси тўлиқ тадқиқ этилмаганлиги маънавий-ахлоқий руҳда тарбиялашда китобхонликнинг ўрни, муаммоси тўлиқ тадқиқ этилмаганлигига боис махсус илмий тадқиқот ишларини олиб боришни бугунги кун тақозо этади.

Қуйидагиларни амалга ошириш мақсад қилиб олинди:

- ўсмир қизларни китобхонлик асосида миллий, шарқона маънавий-ахлоқий дунёқарашларини шакллантиришда мустақил муталаа маданиятини педагогик-психологик хусусиятларини аниқлаштириш;

- ўсмир қизларнинг мустақил мутолаасига раҳбарлик қилишда шарқона анъанавий мезонларни белгилаш;
- шарқона маънавий-ахлоқий тарбияда миллий урф-одатлар ва китобхонликнинг ўсмир-қизлар фаолиятида тутган ўрнининг мазмунини ишлаб чиқиш;
- ўсмир қизларни мустақил мутоала маданиятини шакллантиришда самарали бўлган ёндашув ва фаолият турларини қўллаш йўллариини такомиллаштириш.

Шарқона маънавий-ахлоқий масалаларни аксарият ҳолларда тарихий асарлар ўз ичига олади. Шу ўринда, Абдулла Қодирийнинг “Ўткан кунлар”, “Меҳробдан чаён” романлари, ўзбек халқ достонлари Ҳ.Назир, Мирмуҳсин, Ш.Холмирзаев, С.Аҳмад, М.Осим, Тохир Малик, А.Қаҳҳор, С.Зуннунова, Х.Султонов хикоя ва романларни тавсия этиш мумкин. Кейинги йилларда, ёшларимизнинг шарқона тарбиясига оид панднома руҳидаги публицистик жанрдаги асослар яратилмоқда. Айниқса, ёзувчи Тохир Маликнинг, шоира ва моҳир сухандон Турсуной Содиқованинг айнан ўсмир қизлар тарбиясига оид асарлар ва телевидениядаги чиқишлари диққатга созавордир. Жумладан, шоира Афруз, Қутлибека Раҳимбоева, Замира Рўзиева ва бошқаларнинг қатор публицистик мақолалари ҳам айнан шу масалага бағишланган. Ғарб ёшларининг китобхонлик даражалари, бевосита шиддат билан илгарилаб бораётган замонавий қулай онлайн тизимлари тармоқлари воситасида амалга оширилмоқда. Ёшларнинг қизиқтирган асарлар махсус сайтларга жойлаштирилмоқда. Яна бир муҳим ҳолат, транспорт, метро, жамоат жойларида газета, журнал ёки китоб ўқиш, ёки айрим ёшлар гавжум жойларда дунё адабиёти қаҳрамонлари либоси кўринишида воситаси китоб мутоаласи тарғиботи олиб борилмоқда. Францияда эса бизнинг халқимиз тарихидаги анъанага ўхшаш яъни айрим хонадонларда кўпчилик бўлиб, болаларга китоб ўқиб бериш ёки катталарнинг мутоала мактаби қиссахонлик, ғазалхонлик кечаларига ўхшаш анъана мавжуддир. Яъни, кўчаларда китоб ўқиб бериш хизматлари жорий этилган экан. Бугунга келиб, бизнинг юртимизда ҳам, асарлар матнини электрон почта воситасида китобхоналарга етказиш хизмати ёшлар орасида кенг тарқалиб бормоқда. Айрим ҳолларда, ёшлар китобмутоаласини қуй, қўшиқлар уйғунлигида олиб бориш ва тинглаш ҳам урфга айланаётгани атрофдаги кишиларни ажаблантирмай қўйди. Аммо, ўрта замонавий китоб ўқиш йўллариининг амалда қўлланиши бир томондан ижобий натижалар бериши билан бир қаторда, бизнинг ёшларимиз, хусусан қизларимизнинг дунёқарашларини ғарбона шаклланишга олиб келаётгани ҳам сир эмас.

Ғарб маданиятининг ёшларимиз ҳаётига шиддат билан кириб келаётганида, бевосита Ғарб телевиденияси, интернет тармоқлари, турли хужжатли ва бадиий фильмлар ва оммавий ахборот воситаларининг ўрни сезиларли даражада кўзга ташланмоқда. Бу оммавий маданият никоби остида олиб борилаётган тарғибот ёшларимизнинг онги-шуурига салбий таъсир этиб келаётгани ташвишли ҳолатни вужудга келтирмоқда. Бу ҳол асосан жамоат жойларида, оилада, ёшларнинг турли баҳоналар билан тўпланадиган давраларида кўзга ташланмоқда. Айниқса, Ғарб модасига бўлган қизиқиш, меъёрни билмай қийиниш, бўяниш, ўзини тутабилмаслик ҳоллари кўзга яққол ташланмоқда. Тўғри, ёшларимиз глобаллашув ва “оммавий маданият” кенг тарғиб қилинаётган даврда ўқимоқда, вояга етмоқдалар. Айрим ҳолларда миллий урф-одат ва тарбияга зид, меъёр ва чегара ҳаракатларига қарама-қарши ҳаракатлар кўзга ташланмоқда.

Балоғат ёшдаги қизларнинг дунёқарашини бойитишга ҳамиша она маъсулдир. Чунки, болага онанинг феъл-атвори ўтади.

Дейлик, қизингиз ўжар, қайсар бўлиб қолди. Сиз зўр бериб атрофдагиларни, дугоналарини айблайсиз. “Дугоналаридан ўртак олиб шундай бўлиб қолди” дейсиз. Аслидачи, қизингиздаги бу ўзгариш оилангиздан бошланган. Унга ўринсиз танбех беравериш унинг асабини издан чиқаргансизлар. Яна қизингизни ака-ука, опа-сингиллари олдида бирини мактаб, уни камситган бўлгандирсиз. Бу эса унинг нафратини ўйғотган. Бугунги ёшлар аввалгидай эмас, деб баъзан катталар замондан нолийди. Аксинча, уларга тарбия бераётган катталар кўнгилдагидай эмас. Ўзимиз тарбиялаган қизимиз ўзимизга сапчияптими, унинг гувоҳлигида қилган хатоларимизга қайтарилган жавобдир.

Онанинг муҳаббати беғароз, беғубор эканлигини сезган қизлар, уларга тақлид қиладилар. Оналарнинг ўз қизлари билан чин дилдан, самимий мулоқот қилиши тарбиянинг муҳим жиҳатларидан биридир. Қиз бола ота-онага Ҳақдан ҳадя этилган жаннатнинг измидир. Уни авайлаб-асраб, яхши тарбия бериб ўз эгасига топшириш учун маъсул шахслар ҳисобланади. Бир сўз билан айтганда, ўсмир қизларнинг китобхонлик асосида шарқона маънавий-ахлоқий дунёқарашларини шакллантириш билан боғлиқ педагогик муаммолар мавжудлигидан кўз юмиб бўлмайди. Бинобарин, юқорида тилга олинган муаммоларни ҳал қилиш, ота-она, маҳалла, ўқитувчилар ва жамоатчилик, олдига муҳим вазифаларни юклайди. Ўсмир қизларни шарқона рўҳда тарбиялаш, энг аввало улар

шахсига инсонпарварлик назаридан ёндашиш муҳим тарбиявий омил эканлигини унутмасликни талаб қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Улфат Маҳкамов. Ахлоқ-одоб сабоқлари. Тошкент, Фан 1994 9-бет
2. М.Жакбаров. Ш.Аббосова. Миллий ғоя ва миллий манфаатлар (Илмий-маърифий адабиёт) Тошкент, Сано-стандарт нашриёти 2014, 42-бет
3. С.Нишонава Эзгулик йўли Тошкент. Маънавият 2001, 20-бет
4. Султонмурод Олим.Тўй-маросимлар ва миллий маънавият.Тошкент, Маънавият,214, 22-бет

THE MOST EFFECTIVE TACTICS TO IMPROVE READING SKILL

Ergasheva Nilufar
SamSIFL, student

Abstract: Many people have trouble with reading. Reading well takes time, patience, and practice! The most important thing to figure out is the purpose of your reading: looking at instructions to build furniture and studying a textbook are not the same thing! Once you've figured out your purpose, you can choose to focus on what are known as intensive reading techniques that stress things like vocabulary and speed, or instead on extensive techniques that will help you engage with the meaning of a text in a deeper way.

Key words: practicing phonics skills, reading comprehension skill, instructions, intensive reading
Developing reading comprehension skills is incredibly important for early readers, starting as early as picture books. As school-aged children get older, it will help them understand textbooks, newspapers, and other more complex texts.

Scholastic offers plenty of grade-appropriate reading comprehension activity books that can help your child practice, but in addition, here are six tips to sharpen reading comprehension skills in your early reader.

1. Have them read aloud. This encourages them to go slower, which gives them more time to process what they read and in turn improves reading comprehension. Plus, they're not only seeing the words — they're hearing them, too! You can also take turns reading aloud.

2. Provide books at the right level. Make sure your school-aged reader gets lots of practice reading books that aren't too hard. They should recognize at least 90 percent of the words without any help. Stopping any more often than that to figure out a word makes it tough for kids to focus on the overall meaning of the story.

If your child needs help transitioning from picture books to chapter books, try Scholastic's Branches books, which are designed to bridge that gap for growing readers.

3. Reread to build fluency. To gain meaning from text and encourage reading comprehension, your child needs to read quickly and smoothly — a skill known as fluency. By the beginning of 3rd grade, for example, your child should be able to read 90 words a minute.

Rereading familiar, simple books gives your child practice at decoding words quickly, so they'll become more fluent in their reading comprehension. Learn more about the multiple benefits of rereading books!

4. Talk to the teacher. If your child is struggling with reading comprehension, they may need more help with building their vocabulary or practicing phonics skills. (This Peppa Pig Phonics Box Set and this Pete the Cat Phonics Box Set are fun ways to help your child build necessary phonics skills.) A teacher can weigh in on the best next steps to take.

5. Supplement their class reading. If your child's class is studying a particular theme, look for easy-to-read books or magazines on the topic. Some prior knowledge will help them make their way through tougher classroom texts and promote reading comprehension.

6. Talk about what they're reading. This "verbal processing" helps them remember and think through the themes of the book. Ask questions before, during, and after a session to encourage reading comprehension. (Read about all the questions you should ask during story time here!) Foreexample:

- *Before:* "What are you interested in about this book? What doesn't interest you?"
- *During:* "What's going on in the book? Is it turning out the way you thought it would? What do you think will happen next?"